

posted by Willant on 17. október 2008 - 17:42

14.02.2009 - posledná úprava článku.

[Sátorkőpusztai-barlang](#) [1]

A Sátorkőpusztai-barlang a Dorog és Esztergom között fekvő Nagy-Strázsa-hegyben (Pilis hegység) keletkezett. A 253 méter magasságban nyíló barlangot a második világháborút követő évtizedekben nyitották meg a nagyközönség számára, és akkor kezdték meg tudományos feldolgozását is.

A német hadsereg ellenőrzése alatt tevékenykedő kőbányászok 1944-ben bukkantak a sziklafalban robbantások hatására megnyíló repedésre, de ennek akkor szerencsére nem tulajdonítottak különösebb jelentőséget. Felfedezői, a dorogi Várhidi Károly és Rezső valamint társaik, két évvel később jutottak be a később barlangként feltárt kiterjedt üreghálózatba.

A Sátorkőpusztai-barlangban az első hivatalos terepszemlét a Magyar Állami Földtani Intézet megbízásából Jakucs László, Venkovits István valamint Nickl Matild tartotta, igaz ekkorra már a dorogi fiatalok is bejárták az üreg nagy részét. Jakucs és Venkovits jóvoltából 1946-ban elkészült a barlang térképe, s így az már országosan jegyzett karsztobjektummá vált. Az akkori felmérési adatok szerint a barlang 286 méteres hosszúságot és 46 méteres mélységet ér el. A hagyományos térképeken csak kusza vonalakkal ábrázolható járatokat Jakucs László 1946-ban térbeli, méretarányosan kicsinyített gipszmodellel szemléltette.

A kristálybarlang 1946-os felfedezésének híre nemcsak a szakembereket vonzotta a „mesés kincsekhez” hanem a környékeliek is szép számmal keresték fel a barlangot. A gyűjtők – akik között a „hivatalból” eljáró muzeológusok ugyanúgy előfordultak, mint laikusok – sohasem távoztak üres zsebbel. A képződmények nagy részének apránként nyoma veszett, melyek közül még manapság is kerülnek elő különböző példányok, magángyűjtők és múzeumok tárlataiból, padlások, pincék rejtekéből.

A Sátorkőpusztai-barlang kifosztásában azonban a környéken állomásozó katonák – magyarok és szovjetek egyaránt – játszották a főszerepet. Egy-egy előjáró érkezése a körletek feldíszítésével, a barlangi képződmények ilyen célra történő felhasználásával járt. De elbeszélések szerint a laktanyaudvart is szépen fejlett gipsztömbök, egykori oszlopok maradványai díszítették. Már az 1950-es években közzétett felmérés tanúsítja, hogy az üreg károsodása elérte az 50%-ot. Ez az arány a 80-as évek végére 70%-ra nőtt.

A barlang sorsa kedvezőbbre fordult azzal, hogy a feltárási munkálatok, a gondozás és a felügyelet szervezett formát öltött. Ebben elvitathatatlan érdemeket szerzett Benedek Endre bányafőmérnök, aki 1958-ban megalapította a kezdetben gyermekeiből és azok baráti köréből álló, első dorogi, barlangász társaságot, a Kadić Ottokár Barlangkutató Csoportot. A csoport nemcsak a Sátorkőpusztai-barlangban, hanem a szomszédos Strázsa-barlangban – ezt 1962-ben fedezték fel – és a Pilisnyergi-víznyelőben is jelentős feltárási tevékenységet végzett.

Benedek Endre csoportjának egyik legfigyelemreméltóbb eredménye a Kadić-szakasz megtalálása volt 1976-ban. A Sátorkőpusztai-barlang nagytermének (ma Benedek Endre-terem) addig ismert legalsó pontjától (Forrás) egy mélyebbre vezető barlangrészt fedeztek fel. Sajnos ez a barlangrész csak kevesek számára mutatta meg magát. Három évvel később egy kisebb omlás vetette vissza a munkálatokat. Ezt még kijavították, az aknát újraácsolták. Egy évvel később viszont a képlékeny, vizes agyag újból megcsúszott és ez már olyannyira összenyomta az ácsolatot, hogy egyúttal a további tevékenység is ellehetetlenült. 1980-ban a kutatók lemondtak az újbóli megnyitásról. Ebben a döntésükben, mint később elmondták, az is szerepet játszott, hogy a Kadić-szakasz

képződményeinek épségét – a barlangot érő atrocitások ismeretében – nem tudták garantálni. A barlangszakasz megnyitásának kérdése napjainkban többször is előtérbe került, de a kivitelezést egyelőre pénzügyi és technikai okok is nehezítik.

Sátorkőpusztai-barlang védelemét illetően előrelépést jelentett a terület katonai célú hasznosításának megszüntetése (1990), illetve a Duna-Ipoly Nemzeti Park megalakulása (1997). A Nagy Strázsa-hegy növény- és állattani értékei mellett a különleges keletkezésű és egyedülálló, változatos formakincsű Sátorkőpusztai-barlang miatt vált a nemzeti park fokozottan védett területévé.

A nélkülözhetetlen feladatokat ellátó civil természetvédelem szerepe is meghatározó. Az 1950-es, 60-as, 70-es és 80-as évek kutatói is mindent megtettek a barlang és környékének megóvásáért, azonban az elszánt kincsvadászok, és a bürokrácia sokszor állította lehetetlen helyzet elé őket.

A Sátorkőpusztai-barlangot – képződményei révén – a termálkarsztosodásnak, azaz a melegvizes barlangképződésnek mintapéldájaként (prototípusaként) tartjuk számon. Az 1946-os „hivatalos” felfedezését követően számos, korábban vitatott kérdés dőlt el a hévizes barlangok keletkezésével és fejlődésével kapcsolatban, azonban a tudósoknak még ma is jó néhány kérdésre kell megtalálniuk a választ, és ez nem egyszerű feladat. A kutatók szerint a barlang keletkezése a harmadkorra vezethető vissza, amikor a hegyvidék mai arculatát létrehozó töréses hegyszerkezet kialakult. E töréses szerkezet tette lehetővé a hévizek feláramlását, és végeredményben a barlang létrejöttét. A korszerű vizsgálatok alapján úgy tűnik, hogy elvethető az az elmélet, miszerint a Sátorkőpusztai-barlangot kialakító hévizek, vulkáni útóműködés termékei. Erre ugyanis a nincs bizonyíték, és az óriási időtávlatok (10-15 millió év) is kétségesse teszik ezt a fajta magyarázatot. A barlangüreget magában foglaló kőzet triászidőszaki, mintegy 225 millió éves üledékes mészkő. Ebben a kőzetben a tektonikus repedések mentén feláramló melegvizes, többnyire kénsavas oldatok jelentékeny oldómunkát végeztek, s igen különleges képződményekkel díszítették az üreget. A kalcit, aragonit (CaCO₃)- és gipszkristályok (CaSO₄) változatos – jellemzően hártya, kéreg, tű és oszlop – formákban borítják a barlang falait a talajtól a mennyezetig. A szinte szabályos gömb alakú termecskék, a gömbfülkék már-már mesterséges beavatkozások nyomainak tűnhetnek.

A barlang képződményei javarészt a meleg vízzel megtelt járatokban keletkeztek több százezer év leforgása alatt. Az amerikai Arthur Palmer professzor 2001-ben tett látogatásakor a párákondenzáció üregképző hatását is jelentősnek értelmezte. A sátorkőpusztai gömbüstök vizsgálatával ugyanebben az évben az ausztrál Armstrong Osborne is foglalkozott, aki a jelentősebb képződményeket külön-külön is felmérte. A legnagyobb fülke a barlang középszintjén található, átmérője 4 méter. A levegő hőmérséklete az alsóbb szakaszokban – természetes körülmények között – állandóan 13,1 °C, a felsőbb, ún. bejárat zónában évszakfüggő. A barlangban a relatív páratartalom 95-98%-os.

A Sátorkőpusztai-barlang 1993-tól Komárom-Esztergom megye egyetlen, nagyközönség számára is látogatható barlangja. Évente közel 1000 fő vendég keresi fel az országot minden pontjáról.

Gondozója és üzemeltetője az 1989-ben megalakult Benedek Endre Barlangkutató és Természetvédelmi Egyesület (BEBTE). A szervezet célkitűzései között szerepel a tájvédelmi feladatok ellátása mellett, hogy a barlangot minden érdeklődő számára bemutathatóvá tegye. A barlang megtekintésére augusztus és december kivételével minden hónap második hétvégéjén, valamint március, április, május és szeptember 4. hétvégéjén van lehetőség, de kizárólag előzetes bejelentkezés útján. A barlangtúrát a nehezebb szakaszokon vaslétrákkal, illetve kötéllel könnyítették meg. Ezek az eszközök azonban cseppet sem rontanak a barlangjárás varázsából, mindössze biztonságosabb és gyorsabb közlekedést tesznek lehetővé.

A barlang jó néhány élőlénynek szolgál állandó és időszakos lakhelyül. A barlangkedvelő (troglóphil) fajok közül a kis patkósorrú denevér is meghúzódik itt, egyedszámát húszra becsülik. Az igen ritka hosszúfűlű denevérral szintén találkoztak már a kutatók. 2004-ben a kereknyergű patkósdenevér is megjelent. Előszeretettel keresi fel a barlangot az erdei pele is. 2003 telén a barlangászokat is meglepte, amikor 40 méteres mélységben, az agyagos törmelékbe bújva találtak egy éppen téli álmat alvó példányt. A barlang felső szakaszában számos rovar, többek között szúnyogok, legyek és pókok telelnek át.

Sátorkőpusztai-barlang

Zverejnené na Turisticko-informačná stránka Štúrova (<http://www.sturovo.com/drupal>)

Forrás:

Esztergom 2.0 - Szeretgom - Esztergomi közösségi honlap
www.bebte.hu [2]

Adresa zdroja (modified on 14.02.2009 - 21:55):<http://www.sturovo.com/drupal/content/satorkopusztai-barlang>

Odkazy

[1] <http://www.sturovo.com/drupal/content/satorkopusztai-barlang> [2] <http://www.bebte.hu>